

METODELE DE PREDARE A EDUCAȚIEI ANTREPRENORIALE: CAZUL REPUBLICII MOLDOVA

CZU: 37.02:334.7.012

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.22.2-65.07>Doctor în economie, conferențiar cercetător **Alexandra NOVAC**E-mail: alecsandra_novac@yahoo.comORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4158-4917>

Institutul Național de Cercetări Economice

THE ENTREPRENEURSHIP EDUCATION TEACHING METHODS: THE CASE OF REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. Entrepreneurship education is an essential premise for involving young people in entrepreneurial activities and the teaching methods are extremely important in increasing the capacity of individuals to assimilate knowledge and stimulate young people's interest in entrepreneurship. The paper aims to identify the specific of teaching methods used in Moldovan educational institutions, based on the survey of young people – mainly students, masters and doctoral students from universities and students from the technical vocational education institutions, who studied the entrepreneurship course. The survey involved 289 students. The questioning was done face to face or in groups. The results of the study showed that, most of the students highly appreciated such methods that combine theory with practice (such as business plan development), as well as methods that motivate students' activity and cooperation between students and teachers (interactive lessons, group work). Less attractive to young people were economic and mathematical methods (except for doctoral students) and the analysis of legislation by example. Considering that the students show a greater interest for the practical and interactive aspect of the course teaching, one of the conclusions emphasizes that it is relevant to practice the teaching methods, based on the use of experience and experiments (role plays; imitations, etc.).

Keywords: entrepreneurship education, entrepreneurship, teaching methods, higher education, career options, entrepreneurial skills and competences, active teaching methods, traditional methods.

Rezumat. Educația antreprenorială constituie o premisă esențială pentru implicarea tinerilor în activitățile antreprenoriale, iar metodele de predare contribuie esențial la creșterea capacității de asimilare a cunoștințelor și a interesului tinerilor față de domeniul respectiv. Scopul cercetării constă în identificarea specificului metodelor de predare utilizate în instituțiile de învățământ din Republica Moldova, în baza sondajului aplicat tinerilor – în principal, studenți, masteranzi și doctoranzi ai universităților și elevi ai instituțiilor de învățământ profesional tehnic, care au studiat disciplina privind Bazele antreprenoriatului. În cadrul chestionării au participat 289 de studenți. Chestionarea s-a realizat față în față sau în grupuri. Rezultatele studiului au arătat că studenții, în mare parte, au apreciat înalt astfel de metode care combină teoria cu practica (cum ar fi elaborarea planului de afaceri), precum și metode care motivează activitatea studenților și cooperarea dintre studenți și profesori (lecții interactive, lucrul în grup). Mai puțin atractive pentru tineri s-au dovedit a fi metodele economice și matematice (cu excepția studiilor de doctorat) și analiza legislației prin exemple. Luând în considerare că studenții manifestă un interes mai mare pentru aspectul practic și interactiv al predării disciplinei, una dintre concluzii subliniază că este relevant de a practica predarea bazată pe utilizarea experienței și experimentelor (jocuri de rol, imitații etc.).

Cuvinte-cheie: educație antreprenorială, antreprenoriat, metode de predare, învățământ superior, opțiuni în carieră, abilități și competențe antreprenoriale, metode active de predare, metode tradiționale.

INTRODUCERE

În prezent există o conștientizare din ce în ce mai mare a faptului că tinerii au un potențial enorm, care poate fi valorificat pentru ca aceștia să-și lanseze și să-și dezvolte propria lor afacere. Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în Republica Moldova tinerii reprezintă un grup subreprezentat în activitatea de antreprenoriat. Tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-34

de ani constituie 25,9 % din numărul populației cu reședința obișnuită (anul 2020). Totuși, doar un număr nesemnificativ dintre aceștia activează în calitate de antreprenori. Dacă în 2009 cca 23 % dintre antreprenori erau în segmentul de vârstă 15-34 de ani, atunci în 2019 ponderea lor era de doar 14,4 %, scădere determinată în mare măsură de îmbătrânirea populației și de emigrarea tinerilor din țară [1; 2].

Educația antreprenorială poate schimba felul de a gândi, dar, în primul rând, poate oferi abilitățile, cunoștințele și aptitudinile indispensabile pentru dezvoltarea unei culturi antreprenoriale și, implicit, crește motivația tinerilor de a crea și dezvolta afaceri. Potrivit factorilor de decizie, educația antreprenorială poate contribui la creșterea calității activității antreprenoriale [3].

Metodele de predare a antreprenoriatului joacă un rol deosebit în capacitatea de asimilare a cunoștințelor, de dezvoltare a abilităților antreprenoriale și în motivarea tinerilor de a se lansa în afaceri. De exemplu, cercetători precum D. Kirby (2002) remarcă faptul că metodele de predare care îmbunătățesc cunoștințele și abilitățile unei persoane sunt asociate pozitiv cu motivația antreprenorială sporită, inovația și capacitatea de înțelegere a modului cum poate fi inițiată și susținută o nouă activitate [4].

În literatura științifică din Republica Moldova, problemele educației antreprenoriale sunt cercetate din diferite perspective: impactul asupra părților interesate (studenți, profesori, întreprinderi, asociații profesionale, instituții publice și organizații necomerciale) (L. Covas, A. Solcan, 2018) [5], impactul educației antreprenoriale a tinerilor asupra dezvoltării IMM-urilor (E. Aculai, S. Shuleansky, N. Deliu, 2018) [6]. Cu toate acestea, decalajul de cercetare constă în faptul că studiul metodelor de predare a educației antreprenoriale este slab reflectat în literatura științifică națională. Acest articol examinează specificul metodelor de predare a educației antreprenoriale utilizate în instituțiile de învățământ din Republica Moldova; metodele de predare care prezintă un interes mai mare pentru studenți, în baza chestionării tinerilor – în principal studenți, masteranzi și doctoranzi (sau absolvenți) ai instituțiilor de învățământ superior și studenți ai instituțiilor de învățământ tehnic profesional, care au studiat antreprenoriatul.

REVIZUIREA LITERATURII

În literatura de specialitate nu există o definiție comună, utilizată de mai mulți savanți, care să reflecte aspectele diferite legate de educația antreprenorială. O revizuire recentă a literaturii de specialitate a relevat că specialiștii definesc cel mai frecvent educația antreprenorială fie ca un proces de instruire care vizează influențarea atitudinilor, comportamentului, valorilor sau intențiilor indivizilor față de antreprenoriat, fie ca o posibilă carieră [7]. Mai mulți cercetători (J. Heinonen și U. Hytti, 2010; O'Connor, 2013) clasifică educația antreprenorială prin prisma a trei abordări: predarea „despre”, „pentru” și „prin” antrepreno-

riat [8; 9]. Predarea „despre” antreprenoriat semnifică o abordare teoretică încărcată cu conținut și o înțelegere generală a fenomenului, fiind caracteristică, în mare parte, instituțiilor de învățământ superior [7]. Predarea „pentru” antreprenoriat vizează oferirea antreprenorilor în devenire a cunoștințelor și abilităților necesare. Predarea „prin” semnifică o abordare bazată pe proces și practică în care studenții trec printr-un proces real de învățare antreprenorială [10].

Urmare a Recomandării Parlamentului European și a Consiliului privind competențele cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (2006), care a conceptualizat antreprenoriatul și spiritul de inițiativă drept o competență cheie, Grupul de Lucru al Comisiei Europene a dezvoltat definiția privind educația antreprenorială: „Educația antreprenorială se referă la persoanele care sunt în curs de dezvoltare a competențelor și mentalității pentru a fi capabile să transforme ideile creative în acțiune antreprenorială. Aceasta este o competență cheie pentru toți cei care învață, care sprijină dezvoltarea personală, cetățenia activă, incluziunea socială și inserția profesională. Este relevantă de-a lungul procesului de învățare pe tot parcursul vieții, pentru toate disciplinele și toate formele de educație și formare (formală, non-formală și informală), care contribuie la un spirit sau comportament antreprenorial, cu sau fără un obiectiv comercial” [11].

Revizuirea literaturii de specialitate a arătat că există o mare variabilitate în teorie și în practică în ceea ce privește viziunea privind metodele corespunzătoare în educația antreprenorială. Nu există metode aplicabile universal pentru a preda antreprenoriatul. Potrivit lui Fayolle și alți cercetători, educația antreprenorială include o mare varietate de obiective, conținuturi și metode pedagogice [12]. C. Henry, F. Hill și C. Leitch subliniază că există două obiective principale ale programelor de educație antreprenorială: (1) creșterea gradului de conștientizare și înțelegere a procesului de inițiere și gestionare a unei noi afaceri și (2) creșterea gradului de conștientizare a elevilor cu privire la crearea întreprinderilor mici drept o opțiune serioasă în carieră [13].

Totodată, unii cercetători (Desai, et al. 2010) sunt de părere că există patru obiective pentru predarea antreprenoriatului. Acestea sunt: (1) creșterea gradului de conștientizare și înțelegere a procesului de lansare a unei noi afaceri; (2) introducerea antreprenoriatului ca opțiune de carieră; (3) înțelegerea relațiilor de afaceri funcționale și (4) recunoașterea sau înțelegerea trăsăturilor și caracteristicilor antreprenorilor [14]. J. Hattie (2011) constată că selectarea corectă a metodelor de instruire este cel mai important aspect pentru ca elevii să poată învăța [15]. C.A. McMullan și

A.L. Boberg (1991) consideră că, pentru ca programele de educație antreprenorială să fie însușite eficient, acestea trebuie să se bazeze pe cazuri reale, deoarece este important ca viitorii întreprinzători să învețe flexibilitatea de care au nevoie pentru a se adapta la diferite situații ce vor apărea în viitor. Dar, pe de altă parte, eficacitatea unui program de educație antreprenorială depinde mai ales de abilitatea profesorului și de cunoașterea și aplicarea diferitor metode de predare, în special metodele de predare a antreprenoriatului [16].

Menționăm că majoritatea autorilor clasifică metodele de predare în două grupuri, care sunt denumite, de obicei, „metode tradiționale” sau „pasive” (cum ar fi: prelegerile) și „metode inovatoare” sau „active” (bazate preponderent pe acțiune) [7]. Potrivit unor autori, utilizarea metodelor „tradiționale” în predarea educației antreprenoriale nu duce la rezultatele așteptate în dezvoltarea abilităților și competențelor antreprenoriale. Rezultatele cercetărilor mai multor autori (D. Garavan și O’Cinnelde, 1994) arată că cea mai bună modalitate de a preda pentru ca studenții să dobândească cunoștințe și abilități antreprenoriale este prin învățare experimentală centrată pe elev și nu doar prin prelegeri așa cum pot fi predate majoritatea altor discipline generale [17]. De asemenea, un studiu al Forumului Economic Mondial notează că metodele educaționale tradiționale, cum ar fi prelegerile, nu corelează bine cu modul de a gândi și de a acționa antreprenorial. Este nevoie de abordări de învățare mai interactive, interdisciplinare și proactive, în care profesorul este mai degrabă un moderator decât un lector. Forumul Economic Mondial subliniază importanța învățării în afara clasei și prin abordări contextuale reale [18]. Analiza literaturii de specialitate a relevat că în practica europeană, pe lângă metodele de predare tradiționale, cum ar fi prelegerile, o atenție din ce în ce mai mare se acordă metodelor de predare „active” utilizate în cadrul instituțiilor de învățământ superior. Printre acestea, pot fi menționate următoarele [19]:

(1) *Prelegerile invitațiilor-practicieni sau experți* în domeniul antreprenoriatului sau din mediul academic în diverse domenii legate de crearea de noi start-up-uri și de antreprenoriat.

(2) *Predarea în echipă*. Această abordare constă în faptul că pe lângă lectorii universitari este invitat un practician care poate participa, de asemenea, la discuții, oferind cunoștințe teoretice, precum și cunoștințe practice.

(3) *Programele de mentorat*. În unele universități acestea joacă un rol major în activitățile educației antreprenoriale curriculare. Unele metode implică cooperarea cu întreprinderile. Multe instituții de învățământ

superior dezvoltă relații strânse cu partenerii de afaceri, în special cu cei din regiune, în scopuri curriculare. Astfel de parteneri pot fi, de exemplu, start-up-urile, întreprinderile mici și mijlocii, întreprinderile mari sau organizațiile implicate în sprijinirea acestora.

(4) *Stagii în companii*. Unele universități facilitează stagiile studenților în companii pentru învățarea practică, astfel încât studenții să poată obține experiență reală în domeniul antreprenoriatului.

(6) *Simulări*. Utilizarea jocurilor de rol și soft-uri de simulare a afacerilor pentru a analiza și soluționa problemele specifice activității antreprenoriale.

(7) *Educator în calitate de moderator*. Este o metodă de predare în care profesorul își asumă rolul de moderator, dar nu de lector. Procesul de învățare al studenților este într-o mare măsură determinat de ei înșiși. Studenții dobândesc cunoștințe tradiționale prin lectură și exerciții la domiciliu, în timp ce în sala de clasă discută și reflectă cunoștințele dobândite.

De asemenea, în contextul crizei recente cauzate de pandemia COVID-19, cadrele didactice de la toate nivelurile de învățământ au fost constrânse să ia în considerare noi strategii pentru a preda domeniul vizat și a ușura procesul de învățare prin implementarea, la scară largă, de instrumente digitale precum Whats App, Google meet, Google Drive, aplicația Zoom, Microsoft Teams.

În instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova, metodele de predare sunt stabilite la nivelul departamentelor. Metoda „tradițională” în predarea educației antreprenoriale, și anume cursurile (prelegerile), este cea mai frecvent utilizată metodă în instituțiile de învățământ din Moldova. De obicei, profesorul ține prelegeri în fața unui grup mare de studenți sau chiar a mai multor grupuri. Cursul antreprenorial, de obicei, constă din două părți: teoretic și practic. Aspectul practic al cursului (seminar, lucrări practice) arată măsura în care studentul a asimilat și poate implementa cunoștințele dobândite în timpul cursurilor. Cu toate acestea, nu este obligatoriu ca un profesor de curs să țină seminare sau lucrări de laborator [20].

METODELE APLICATE

Lucrarea se bazează pe rezultatele obținute în cadrul unui proiect de cercetare¹ realizat la Institutul Național de Cercetări Economice din Moldova cu participarea activă a autorului. Datele primare privind metodele de predare utilizate în studiu au fost obținute

¹Proiectul de cercetare *Îmbunătățirea posibilităților de implicare a tinerilor în activitățile antreprenoriale în Republica Moldova* (2019) (nr. 15.817.06.05A).

prin intermediul chestionării tinerilor – în principal studenți, masteranzi și doctoranzi (sau absolvenți) ai universităților și studenți ai instituțiilor de învățământ profesional tehnic, care au studiat disciplina cu privire la bazele antreprenoriatului. Chestionarea a fost efectuată în perioada martie – mai 2019. În total, 289 de studenți au participat la sondaj. În cadrul chestionării au fost implicate nouă instituții de învățământ superior, patru centre de excelență, trei colegii, trei școli profesionale, un liceu și un gimnaziu. Instituțiile de învățământ, implicate în sondaj, sunt situate atât în capitală, cât și în regiuni (orașele Comrat, Cahul și Bălți). În calitate de intervieweri au participat cercetătorii Institutului Național de Cercetări Economice, lectori și doctoranzi din patru universități (Universitatea de Stat din Moldova, Academia de Studii Economice din Moldova, Universitatea de Stat din Comrat, Universitatea Agrară de Stat din Moldova), precum și parteneri din cadrul Centrului pentru Educație Antreprenorială și Asistență în Afaceri.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Principalele metode de predare a educației antreprenoriale. Respondenții au avut posibilitatea de a evalua metodele de predare a disciplinei cu privire la antreprenoriat utilizate în procesul de predare. În ansamblu, de la 62,2 % până la 95,8 % dintre respondenți au indicat că metodele de predare au fost „foarte interesante” și „interesante”. Conform rezultatelor sondajului, mai frecvent calificativul „interesante” a fost acordat metodelor, care:

- combină teoria și practica (elaborarea planului de afaceri; analiza diferitor situații de afaceri);

- îi motivează pe studenți să fie mai activi și implică cooperarea dintre studenți și profesori (lecții interactive; discuții libere pe o temă propusă; lucrul în echipă).

Evaluând metodele de predare, o pondere relativ mai mare a respondenților au apreciat înalt („foarte interesante” și „interesante”) astfel de metode ca: lecție interactivă (95,8 %), discuție liberă pe o temă propusă (93 %), analiza unor cazuri reale (91,3 %), elaborarea planului de afaceri (88,9 %) etc. Prin urmare, în mare parte, studenții sunt interesați de aspectul practic și interactiv al predării disciplinei. Totodată, e de menționat că un număr relativ mare de respondenți au considerat ca fiind neinteresante astfel de metode ca:

- Analiza legislației prin exemple (10,2 % din respondenți). În cadrul chestionării întrebările referitoare la studierea legislației nu au fost atractive pentru studenți. Lipsa de interes pentru legislație poate fi legată atât de cultura generală în societate, cât și de cultura antreprenorială slab dezvoltată, atunci când există percepția că respectarea legislației nu este necesară.

- Modele economice și matematice (17,8 %), însă interesul depinde de nivelul de pregătire a studenților (este mai mare în cadrul studiilor de doctorat).

E important de menționat că printre metodele care nu au fost utilizate în procesul de predare a disciplinei cu privire la antreprenoriat, un număr relativ mare de respondenți au indicat astfel de metode ca: Invitația antreprenorilor de succes (35,3 %), Simularea de afaceri (16,8 %), Brainstorming (14,9 %), Analiza SWOT (9,9 %). Cu toate că invitarea antreprenorilor de succes la sesiunile de curs este o metodă apreciată destul de înalt de tineri, iar istoriile de succes ale persoanelor din anturaj sunt o motivare semnificativă

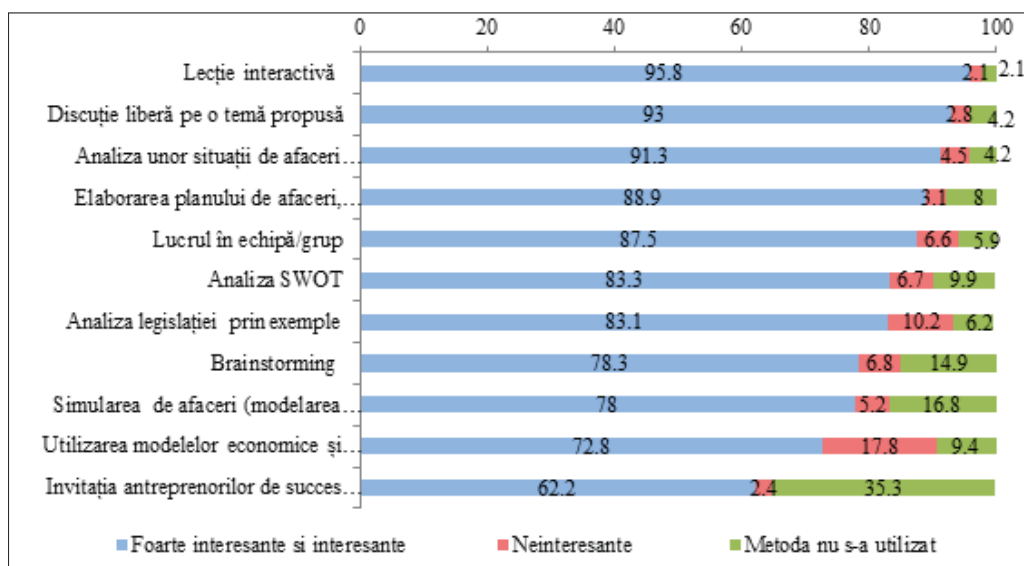

Figura 1. Evaluarea metodelor de predare a educației antreprenoriale, %.

Sursa: elaborată de autor în baza chestionarelor.

pentru tineri, aceasta a fost cel mai rar utilizată în procesul de predare.

În funcție de nivelul de educație, relativ mai frecvent au fost menționate de către respondenți ca fiind „foarte interesante” următoarele metode de predare:

- Lecție interactivă (studii de doctorat – 83,3 %, masterat – 61,5 %, studii de licență – 56,9 %);
- Analiza unor situații de afaceri (studii de doctorat – 83,3 %, învățământ profesional tehnic – 70 %);
- Simularea de afaceri (studii de doctorat – 66,7 %, studii de licență – 50 %);
- Utilizarea modelelor economice și matematice (studii de doctorat - 66,7 %);
- Elaborarea planului de afaceri, model de afaceri (studii de doctorat – 83,3 %, învățământ profesional tehnic – 65%, studii de licență – 55,7 %, masterat – 54,9%);
- Discuție liberă pe o temă propusă (studii de doctorat – 83,3%, învățământ profesional tehnic – 51,7 %);
- Lucrul în echipă (învățământ profesional tehnic – 51,7 %);
- Analiza SWOT (studii de doctorat – 66,7 %);
- Brainstorming (studii de doctorat – 66,7 %);
- Invitația antreprenorilor de succes la lecții (studii de doctorat – 50 %).

De asemenea, în funcție de nivelul de educație, respondenții au menționat, relativ mai frecvent, că nu au fost utilizate următoarele metode de predare: analiza legislației prin exemple (masterat – 11,5 %, învățământ profesional tehnic – 11,7 %), simularea de afaceri (studii de licență – 14,5 %, învățământ profesional tehnic – 30 %), utilizarea modelelor economice și matematice (învățământ profesional tehnic – 16,7 %), elaborarea planului de afaceri (studii de licență – 10,2 %), lucrul în echipă (învățământ profesional tehnic – 11,7 %), analiza SWOT (învățământ profesional tehnic – 28,3 %), brainstorming (masterat – 16,7 %, studii de licență – 11,5 %, învățământ profesional tehnic – 25 %), invitația antreprenorilor de succes (masterat – 30,8 %, studii de licență – 25,1 %, învățământ profesional tehnic – 71,7 %).

Având în vedere că la diferite niveluri ale sistemului de învățământ tinerii au manifestat un interes diferențiat față de utilizarea anumitor metode de predare, este important ca metodele utilizate în predarea antreprenoriatului să țină cont de specificul educației la diferite niveluri de învățământ. Spre exemplu, la diferite niveluri de învățământ, dar în special în cadrul studiilor de doctorat și al învățământului profesional tehnic, este important de a utiliza mai activ metode care ar face disciplina mai practică, cum ar fi: analiza unor situații de afaceri, simularea de afaceri, elaborarea planului de afaceri. Pentru tinerii cercetători

aceasta ar însemna o bună posibilitate de a-i învăța să reflecteze asupra posibilității de a comercializa rezultatele cercetării, inclusiv de a le implementa în cadrul întreprinderilor. Totodată, utilizarea mai activă a metodelor, care combină problemele teoretice și practice, ar motiva activitatea studenților, permițându-le să examineze foarte concret și practic problemele analizate și cazurile reale din domeniul antreprenoriatului. În cazul doctoranzilor, pentru care utilizarea metodelor economico-matematice este mai interesantă, are sens de a utiliza programe (soft-uri) speciale cu modele economico-matematice încorporate (spre exemplu, SPSS, NVivo).

CONCLUZII

Educația antreprenorială joacă un rol important atât în dobândirea de competențe antreprenoriale pentru viață și muncă, cât și în obținerea cunoștințelor necesare pentru a iniția, gestiona, dezvolta o afacere. Totodată, metodele de predare au o importanță deosebită în însușirea mai bună a materialului, iar specificul disciplinei cu privire la antreprenoriat necesită utilizarea anumitor metode de predare.

Rezultatele chestionării studenților a permis identificarea opiniei respondenților privind metodele de predare utilizate în procesul predării cursului de antreprenoriat. Respondenții au avut o predilecție mai mare pentru utilizarea în procesul de predare a metodelor care combină teoria și practica (elaborarea planului de afaceri; analiza unor situații de afaceri reale), dar și a metodelor care îi motivează pe studenți să fie mai activi și implică cooperarea dintre studenți și profesori (lecții interactive; discuții libere pe o temă propusă; lucrul în echipă). Deci, în mare parte, studenții sunt interesați de aspectul practic și interactiv al predării disciplinei.

În acest context, de rând cu metodele tradiționale de predare, este relevant de a practica predarea bazată pe observații și exemple, precum și pe utilizarea experienței și experimentelor (educație bazată pe studierea cazurilor antreprenoriale reale; jocuri de rol; imitații etc.). De asemenea, e important de a consolida cooperarea dintre instituțiile de învățământ și întreprinderi în vederea facilitării stagiilor studenților la întreprinderi, pentru ca aceștia să aibă posibilitatea de a lucra la proiecte reale de afaceri.

Mai puțin interesante pentru tinerii chestionați s-au dovedit a fi metodele economice și matematice, însă interesul față de aceste metode depinde de nivelul de pregătire al studenților (este mai mare în cadrul studiilor de doctorat). La fel, întrebările legate de studierea legislației nu au fost atractive pentru studenți.

În ansamblu, o pondere semnificativă de respondenți a indicat că temele legate de legislație nu prezintă un interes deosebit pentru ei. E important de a atrage atenția tinerilor că o bună cunoaștere a legislației și a documentelor de politici în domeniul antreprenoriatului este indispensabilă pentru o viitoare carieră antreprenorială. În acest sens, este important ca în cadrul predării educației antreprenoriale să se analizeze detaliat legislația, cadrul normativ-juridic și documentele de politică, precum și materialele, utilizate la nivelul agenților economici. În special, dacă este vorba despre etapa de lansare a unei afaceri, atunci este necesar de a studia *Legea cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali, Legea privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, Legea cu privire la întreprinderile mici și mijlocii*, precum și programele și proiectele de dezvoltare a sectorului IMM care sunt destinate diferitor grupuri-țintă, inclusiv tinerilor, și sunt orientate spre îndeplinirea unor obiective variate, cum ar fi: instruire antreprenorială, consultanță la elaborarea business-planului, ghidare la înregistrarea afacerii, dezvoltarea culturii și abilităților antreprenoriale, facilitarea accesului pe piețele interne și externe.

Totodată, e important de a schimba abordarea față de predarea legislației, spre exemplu, de a studia legislația, utilizând alte metode, cum ar fi: jocurile de rol (antreprenor-inspector fiscal; director-contabil), conferind astfel subiectelor un caracter mai practic și interactiv. De asemenea, legislația ar putea fi predată prin schimbarea rolului profesorului din lector în moderator/antrenor/instructor, care nu ține o prelegere, ci moderează discuția în auditoriu.

Cea mai rar utilizată metodă de predare, indicată de respondenții de la toate nivelurile de educație, este invitarea antreprenorilor de succes în cadrul sesiunilor de clasă, deși această metodă este interesantă pentru tinerii chestionați. Invitarea antreprenorilor în cadrul sesiunilor de clasă ar permite conectarea activităților de învățare cu evenimentele și situațiile reale, fapt care ar putea contribui la un interes mai mare față de alegerea activității de antreprenoriat ca o viitoare opțiune de carieră și, totodată, ar îmbunătăți procesul de predare-învățare antreprenorială.

BIBLIOGRAFIE

1. Biroul Național de Statistică. Condițiile de creare și dezvoltare a întreprinderilor: analiză prin prisma de gen/ Aculai E.; col. red.: Oleg Cara, Nina Cesnocova, Jana Mazur [et al.]. Chișinău: Nova Imprim SRL, 2009. 92 p.
2. Biroul Național de Statistică (2020). Raport analitic privind participarea femeilor și bărbaților în activitatea de antreprenoriat/Nicoara R. [on-line] https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Antreprenoriat_feminin/Antreprenoriat_Femei_Barbati_2020.pdf (consultat: 15.11.2021).

3. Matlay H. Researching entrepreneurship and education. Part 2: what is entrepreneurship education and does it matter?, in: Education + Training, 48 (8/9), 2006, pp. 704-718.

4. Kirby D. Entrepreneurship education: can business schools meet the challenge?, in: Education + Training, Vol. 46, no. 8/9, 2004, pp. 510-519. <https://doi.org/10.1108/00400910410569632>

5. Covas L., Solcan A. The study on entrepreneurial education in the university through stakeholder involvement, in: Eastern European Journal of Regional Studies, vol.4/ Issue 1/June, 2018. [on-line] https://csei.ase.md/journal/files/issue_41/COV_EEJRS_Vol_4_Issue_1.pdf (consultat: 15.11.2021).

6. Aculai E., Shuleansky S., Deliu N. Impact of entrepreneurship education of youth on the development of SMEs in the Republic of Moldova, in: ERENET Profile Vol. XIII, no. 2, 2018, pp. 28-38.

7. Mwasalwiba E.S. Entrepreneurship education: a review of its objectives, teaching methods, and impact indicators, in: Education and Training, Vol. 52, no. 1, 2010, pp. 20-47, <http://dx.doi.org/10.1108/00400911011017663>

8. Heinonen J., Hytti U. Back to basics: the role of teaching in developing the entrepreneurial university, in: The International Journal of Entrepreneurship and Innovation, 11, 2010, pp. 283-292, <https://doi.org/10.5367/ije.2010.0006>

9. O'Connor A. A conceptual framework for entrepreneurship education policy: Meeting government and economic purposes, in: Journal of Business Venturing, Elsevier, vol. 28(4), 2013, pp. 546-563.

10. Kyrö P. Entrepreneurial Learning in a Cross-Cultural Context Challenges Previous Learning Paradigms? In P. Kyrö & C. Carrier (ed.), in: The dynamics of Learning Entrepreneurship in a Cross-Cultural University Context, University of Tampere Research Centre for Vocational and Professional Education, 2005, pp. 68-102.

11. European Education and Culture Executive Agency, Eurydice, Bourgeois, A., Zagordo, M., Antoine, A., et al., in: Entrepreneurship education at school in Europe: Eurydice report, Publications Office, 2018, [on-line] <https://data.europa.eu/doi/10.2797/301610> (consultat: 15.11.2021).

12. Fayolle A., Gailly B. From craft to science: Teaching models and learning Processes in Entrepreneurship Education, in: Journal of European Industrial Training. 32(7), 2008, pp. 569-593. [on-line] <http://dx.doi.org/10.1108/03090590810899838> (consultat: 15.11.2021).

13. Henry C., Hill F., Leitch C. Entrepreneurship Education and Training: Can Entrepreneurship be Taught? Part I., in: Education and Training, 47 (2), 2005, pp. 98-107, doi: <https://doi.org/10.1108/00400910510586524>

14. Desai S., Acs Z., Weitzel U. (2010). A Model of Destructive Entrepreneurship. United Nations University. World Institute for Development Economics Research.

Working paper No 2010/34. [on-line] <https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/wp2010-34.pdf> (consultat: 15.11.2021)

15. Hattie J. Visible learning for teachers: maximizing impact on learning. London; New York: Routledge, 2012.

16. McMullan C.A., Boberg A.L. The relative effectiveness of projects in teaching entrepreneurship, in: Journal of Small Business and Entrepreneurship, 1991, 9:1, pp.14-24, doi: 10.1080/08276331.1991.10600387

17. Garavan T. O'Conneide B. Entrepreneurship Education and Training Programmes: a review and evaluation – part 2, in: Journal of European Industrial Training, 18 (11), 1994, pp. 13-21, <https://doi.org/10.1108/03090599410073505>

18. World Economic Forum (2009). Educating the Next Wave of Entrepreneurs – Unlocking entrepreneurial capabilities to meet the global challenges of the 21st Century. A Report of the Global Education Initiative [Internet], Swit-

zerland: World Economic Forum. [on-line] http://www.weforum.org/pdf/GEI/2009/Entrepreneurship_Education_Report.pdf (consultat: 15.11.2021).

19. Lilischkis S., Volkmann C., Gruenhagen M., Biscohoff K., Halbfas B. Supporting the Entrepreneurial Potential of Higher Education. Final Report, 2015. European Commission. [on-line] http://www.unios.hr/wp-content/uploads/2016/05/sepHE_Final-Report_2015-06-30_v1-10.pdf (consultat: 15.11.2021).

20. European Commission. Overview of the Higher Education System in Moldova, 2017.. [on-line] https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/countryfiches_moldova_2017.pdf (consultat: 15.11.2021).

NOTĂ. Lucrarea a fost elaborată în cadrul proiectelor de cercetare, finanțate de la bugetul de stat al Republicii Moldova (nr. 15.817.06.05A).

Lică Sainciuc. *Marionete*, 1977, acryl, aerograf, pânză, 65 × 70 cm.